

Po stránce geologické leží naše obec na vrstvě teplické, která přechází do spodní a vrchní lavice březenských vrstev se zvonivou opukou, obecně zvanou "Opočňák". Tato vrstva se vyznačuje žlutohnědým jílem, který zvláště v Hradčanech poskytoval dřívější době bohatý materiál k t. zv. vepřovicím /nepálené cihly/, zatím co zvonivá opuka sloužila za hodnotnější stavební hmotu a byla docela velmi vyhledávána, o čemž svědčí i to, že poděbradský zámek byl rovněž z této opuky vystavěn. V "opočňáku" se nacházejí mnohé vzácné zkameněliny, zvláště rybí šupiny a na nálezišti Bánského vrchu docela i ostré zuby žraločí.

Zdejší kraj byl osídlen od pravěku - od dob nejstarších lidských kultur. Ve středověku hospodařili tu zemané, kteří byli vojenskou službou povinni ke hradu poděbradskému. Po jejich hrádku, který zanikl v bouřích husitských, kdy tento kraj byl zpusťován vojsky Zikmundovými, zůstaly jen stopy v místě nynější hájovny. Po něm bylo také dáno obci jméno Hradčany, do roku 1919 zvané Račany.

Obec je umístěna na pozemcích zaniklé vsi Mastnice, jižně od silnice, zvané Černá míle. Je těžko říci, kdy tato obec zanikla. Jisto však je, že nález groše krále Václava II. by ukazoval na dobu dávno minulou. Historicky zaručené zprávy pocházejí však z 18. století, kdy povstávají mnohé obce rozprodáváním panských polností. Bylo to zejména na podkladě Raabova systému, kdy dochází roku 1776 k rozdělování panských pozemků lidu. Tento systém totiž počal vyvazovat i z robot a přiděloval půdu z některých dvorů a ovčínů, kteří o ni žádali. Jednotlivým žadatelům se přidělovalo 30 až 40 měr pozemků do dědičného nájmu na udržení "famílie". v roce 1826 se již připomíná, že obec zdejší měla 30 domů. Osada Nová Bář vznikla v době poněkud pozdější a má též původ jako Hradčany.

Je přirozené, že všechny význačné události, které hýbaly světem, našly ohlas i v Hradčanech. Zvláště pak rok 1848, kdy byla prohlášena konstituce a zrušení roboty, rozrušil klidnou hladinu zdejšího venkovského života. My dnes již ani dobře nedovedeme pochopit, jak veliké to byly pro zdejší lid události, kdy po staletém útisku se objevily první paprsky svobody. Teprve 20. století splnilo nejen hradčanským, ale celému národu plný jas této svobody. Vzpomínáme, s jak velikou radostí uvítalo zdejší občanstvo naše národní osvobození v roce 1918, kdy po staleté přestávce vznikl zase náš samostatný stát Československá republika.